

Nr 384.

Av herr **Sjölander**, *angående en utredning rörande jordbrukets ekonomiska läge och bärkraft.*

Att hela vår lantarbetarekår under gångna tider arbetat och fortfarande arbetar under synnerligen tryckta ekonomiska förhållanden, erkännes numera av alla, som intressera sig för sociala problem.

Lantarbetsgivarna själva erkänna utan omsvep, att lantarbetarelönerna äro för låga, samtidigt som de beklaga sig över, att de av ekonomiska skäl ej kunna komma ut med högre löner. Industriens arbetare hava länge understrukit behovet av en förbättring av lantarbetarnas lönevillkor.

Rent teoretiskt och moraliskt har den kännande och tänkande delen av samhällsmedborgarna säkerligen rätt så stora sympatier för den i så hög grad samhällsnyttiga lantarbetarekåren.

Under gångna tider ha lantarbetarna saknat möjligheter att offentligt framföra sina krav på förbättrade levnadsvillkor på grund av, att de stått oförstående för sammanslutningens och sammanhållningens betydelse. Det var först mot slutet av kristiden, som organisationsarbetet tog någon egentlig fart bland lantarbetarna, och organisationen förmådde verkligen skapa fram åtskilliga rätt så värdefulla förmåner tack vare framför allt gynnsamma konjunkturer. Då hårda tider kommo för såväl jordbruk som industri med åtföljande lönereduceringar och arbetslöshet, började lantarbetarerörelsen vackla och på många håll falla sönder.

Lantarbetarnas organisationsrörelse rönste också på flertalet platser i vårt land bittert motstånd, vilket naturligtvis inverkade menligt på den nya rörelsen med dess otränade krafter. För närvarande äro lantarbetarna de sämst avlönade inom vårt samhälle. I många fall skulle de känna sig glada och nöjda, om de komme upp till den timlön, som tillämpas vid en hel del nödhjälpsarbeten. I bästa och lyckligaste fall går en lön för s. k. vanlig körkarl för närvarande knappast upp till mer än omkring 1,200 kr. per år räknat, och detta efter en arbetstid längre än för övriga arbetaregrupper i vårt land.

Man hör inga nödrop från lantarbetarna. De ha varit vana att tuga och lida, men inom mången statarbarack gömmas så mycket lidande och elände, att det kan betecknas som ovärdigt för vårt land.

Huru en s. k. statarfamilj skall kunna existera på nuvarande lönevillkor, är en fullständig gåta, men genom försakelser intill det yttersta måste det gå. Tillfällen till extra förtjänster minskas numera undan för undan, enär maskiner mer och mer undantränga den mänskliga arbetskraften.

På sina håll ha arbetsgivarna börjat övergå från den fasta årsanställningen till s. k. säsongarbete utan att tillämpa säsongarbetarelöner.

Under den tid det var ont om arbetskraft för jordbruket tillförsäkrade sig lantarbetsgivarna gärna arbetskraft för årets mera brådskande perioder genom att anställa arbetarna för år. Denna åtgärd var naturlig och vittnade om förtänksamhet. Då arbetaren var tillförsäkrad arbete året om, inverkade detta i viss mån på lörens storlek, enär arbetsgivaren givetvis krävde en kompensation för förmånen av garanterat arbete hela anställningsåret.

Den avtalsenliga lönen utan några som helst naturaförmåner utgör för närvarande 45 öre per timme inom jordbruket, vilket gör en årsinkomst för arbetaren på ungefär 1,200 kr. under förutsättning, att varje arbetstimme under hela året utnyttjas. Men gällande avtal för jordbruket föreskriver icke någon högre timlön för arbetarna, om arbetsgivaren endast utnyttjar honom under dagar och timmar, som för arbetsgivaren äro särdeles värdefulla, såsom under brådskande sådd och skörd, trots kravet att arbetaren ofördröjligen skall stå till förfogande, då arbetsgivaren kallar till arbete.

Vid för jordbruket otjänlig väderlek, då arbetarna kunna undvaras eller mindre brådskande perioder inträda, permitteras arbetarna i största möjliga utsträckning utan någon som helst möjlighet att skaffa sig något annat extra arbete och annan arbetsförtjänst. På så sätt minskas den förut nätt tilltagna och beräknade årsinkomsten rätt så väsentligt.

Lantarbetsgivarna förklara, att den hårda ekonomiska nödvändigheten tvingar dem att i första hand reducera arbetsstyrkan till den minsta möjliga för att uppehålla driften samt endast använda densamma, då den kan fullt utnyttjas. Om man ännu i en viss utsträckning använder det s. k. fasta årsanställningssystemet med garanterat arbete, så går dock tendensen i motsatt riktning, vilket är ägnat att göra lantarbetarnas förut svåra ställning ännu mera bekymmersam. Men lantarbetarna ha icke förlorat modet utan hoppas ännu på en ljusning.

Då det nu allmänt erkännes såväl från arbetsgivarehåll som konsumenthåll, att lantarbetarna ingalunda avlönas efter förtjänst utan fortfarande stå på den lägsta löneskalan i vårt land, varför då inte med förenade krafter hjälpas åt att skapa en smula rättvisa i detta hänseende. Lantarbetarna äro ingalunda hjälpta med medlidanden, sympatiuttalanden och många gånger tomma gester.

Vill man på olika håll lantarbetarnas bästa, då kräves icke ord och deklamationer av minsta värde utan praktisk handling, även om handlingen för den handlande skulle medföra rent av personliga uppgifningar.

Det kan väl aldrig bestridas, att en näringsgrens ekonomiska bärkraft och arbetslönerna inom samma näringsgren stå i ett bestämt matematiskt förhållande till varandra. Lider jordbruket av ekonomiskt betryck, då lider också hela dess arbetarestam av samma ekonomiska betryck. Detta är och förblir ett ofrånkomligt faktum.

Då det gäller jordbrukets ekonomiska bärkraft och framför allt dess ekonomiska utvecklingsmöjligheter, äro säkerligen meningarna ganska delade.

Med undantag av de för jordbruket gyllene kristidsåren torde nog med fog kunna hävdas den satsen, att jordbrukets utövare alltid haft att dragas med ekonomiska bekymmer och att näringsgrenen såsom sådan gent emot andra näringsgrenar stått i mindre lyckligt lottad ställning. Delvis ha säkerligen jordbrukarna sig själva att skylla på grund av brist på inre sammanhållning och bristande organisationsförmåga. Men utanför verkande faktorer ha dock icke minst bidragit att hålla näringsgrenen nere i ett andrahandsplan. Jag skall icke fördjupa mig i dessa detaljfrågor. Dock vore lyckligt, om statsmakterna på sätt som står i samklang med rättvisa och billighet ville insätta största möjliga kraft på höjande av jordbrukets ekonomiska bärkraft till samtliga dess utövers fromma och bästa.

Utan att blunda för svårigheterna att få fram verkliga och exakta uppgifter om jordbrukets ekonomiska förhållanden och dessas inverkan på regleringen av lantarbetarelönerna anser jag dock för att få någon fast utgångspunkt för event. åtgärder för jordbrukets bästa, att en undersökning genom statsmakternas medverkan bör göras rörande jordbrukets ekonomiska läge.

Säkerligen kunna statsmakterna på flera sätt mera effektivt medverka till jordbruksnäringens höjande än hitintills varit fallet.

Det har förvånat mången, att producenten av varan erhåller en så relativt liten del av det pris, konsumenten betalar för densamma. Finnes inte här ett fält för Kooperationen för att undvika oskäligen mellanhandsvinster? Distributionen kan säkerligen ordnas på ett förnuftigare sätt.

Exporten av svenska jordbruksprodukter kan ske på ett rationellare och mera vinstgivande sätt, än vad nu är fallet. Importen av livsförnödenheter, som med fördel kunna frambringas i vårt eget land, bör hållas inom rimliga gränser. Köp svenska varor, lyder en förnuftig uppmaning. Konsumera i främsta rummet livsmedel, producerade inom vårt eget land, bör också bli vår lösen. Det skulle giva både arbete och bröd åt många, som nu gå arbetslösa. Så länge svensken har en sjuklig smak för allt utländskt, lida våra egna näringsföretag och hela vårt näringsliv härav.

Företag, som speciellt i detta fall ha till uppgift att stödja jordbruket och ekonomiskt stärka detsamma, böra kunna påräkna kraftigt stöd från statens sida. Då statsmakterna direkt eller indirekt genom sina beslut medverka att bestämma allmänna marknadspriset på svenska näringsgrenars alster, bör ingen näringsgren ha någon förmånsrätt framför den andra, utan samtliga näringar behandlas lika, och statsmakterna böra också tillse, att de äga fullt

effektiva medel för rättvisas skipande härutinnan. Varje näringsgren bör tillkomma samma rättigheter men också samma förpliktelser.

Faktum är, att jordbruket arbetar under tryckta förhållanden, att jordbrukets alla utövare, däri inberäknad hela lantarbetarekåren, äro i behov av statsmakternas särskilda intresse och välvilja.

Utan ett bärkraftigt jordbruk ingen lantarbetarekår, som kan räkna sig som jämlike med kamraterna inom övriga näringsgrenar i vårt land.

Med anledning av ovan anförda får undertecknad härmed anhålla,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en noggrann utredning rörande jordbrukets ekonomiska läge, samt, om anledning föreligger, utreda frågan om vilka åtgärder, som böra vidtagas för att höja jordbrukets ekonomiska bärkraft, så att jordbruket i likhet med övriga näringsgrenar kan skänka sina utövare lön för möda och anständig bärgning, samt att ekonomiska förutsättningar skapas för att den lejda arbetskraften må kunna erhålla löneförmåner, som över huvud taget och i regel tillämpas för den lejda arbetskraften inom andra näringsområden.

Stockholm den 28 januari 1928.

Oscar E. Sjölander.
